

ПЕТРИЦЬКИЙ А. Л.,
головний консультант
(Управління реформування
правоохоронних органів та органів юстиції
Адміністрації Президента України)

УДК 351.810:340

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У СУЧАСНІЙ ПРАВНИЧІЙ ДУМЦІ

У статті проаналізовано вітчизняний науковий доробок із питань правового захисту персональних даних. Розкрито ключові положення найбільш значущих тематичних праць. Констатується проблема відсутності зворотного зв'язку між юридичною наукою та правозастосовною практикою. Пропонується комплекс заходів, спрямованих на її вирішення.

Ключові слова: інформація, конфіденційність, захист персональних даних руху, юриспруденція, науково-правові дослідження, взаємозв'язок науки та практики.

В статье проанализированы отечественные научные исследования по вопросам правовой защиты персональных данных. Раскрыты ключевые положения наиболее значимых тематических трудов. Констатируется проблема отсутствия обратной связи между юридической наукой и правоприменительной практикой. Предлагается комплекс мероприятий, направленных на ее решение.

Ключевые слова: информация, конфиденциальность, юриспруденция, научно-правовые исследования, взаимосвязь науки и практики.

In the article domestic scientific works on questions the legal data protection are analyzed. Key positions of the most meaningful thematic works are exposed. The problem of absence of feed-back between law-science and law-applying practice. The complex of measures, sent to its decision is offered.

Key words: information, confidence, jurisprudence, scientific-law researches, intercommunication of science and practice.

Вступ. Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на сталий розвиток інформаційне суспільство, у якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку, підвищуючи якість свого життя.

Україна має власну історію розвитку базових засад інформаційного суспільства. Вагомим здобутком останніх десятиліть стали такі: діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики; розробка національної програми інформатизації; розробка новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, створення загальнодержавних електронних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення.

Постановка завдання. У статті визначено правові засади побудови інформаційного суспільства шляхом прийняття ряду нормативно-правових актів, які, зокрема, регулюють суспільні відносини у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства, створення інформаційних електронних ресурсів, захисту прав інтелектуальної власності на такі ресурси, гарантій та механізму доступу до публічної інформації, електронного документообігу, інформаційної безпеки тощо.

Суб'єктами господарювання прискорено запроваджуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології та рішення щодо створення інформаційних ресурсів і запровадження електронних технологій. Активізується робота із запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у публічному секторі, зокрема в освіті, науці, охороні здоров'я, культурі.

Разом із тим бурхливий розвиток інформаційних мереж, розширення технічних можливостей у сфері накопичення, обробки й передачі інформації, розгалуження електронних комунікаційних мереж,

збільшення швидкості, місткості та функціональності електронних баз даних – це не тільки чинники суспільного прогресу, а й джерело різноаспектних загроз для інформаційної безпеки та конфіденційності приватного життя громадян. Адже потужні інформаційні ресурси, які відкривають широкі можливості щодо збору, обробки та використання конфіденційної інформації, одночасно можуть слугувати важелем психологічного тиску на людину, засобом втручання в її особисте життя, інструментом її дискредитації в очах найближчого оточення та суспільства в цілому.

Ситуація диктує необхідність розробки широкого комплексу правових, організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на посилення контролю за обігом інформації, захист персональних даних, забезпечення права на конфіденційність приватного життя. Однак першочерговим кроком у цьому напрямку має бути створення надійного науково-правового підґрунтя.

Вивчаючи право як універсальний регулятор соціальних відносин, правова наука відшукує оптимальні форми організації всіх царин суспільного життя (політичної, економічної, адміністративної, інформаційної, технічної тощо) і через закономірний вплив на законодавство детермінує процеси їхнього розвитку. Сфера захисту персональних даних не є винятком. Вона завжди реалізується в межах, окреслених правом, а отже, великою мірою обумовлюються станом науково-правових досліджень. Останні сприяють вдосконаленню її правового базису, формують модель її адміністрування, визначають її принципи, цілі й завдання, розробляють форми та методи її системної організації.

В умовах, коли питання захисту персональних даних набувають все більшої соціальної гостроти, постає нагальна потреба узагальнення й систематизації знань, накопичених вітчизняною правовою наукою. При цьому з огляду на швидкоплинність науково-технічного прогресу та соціально-політичних перетворень (упродовж останніх десятиліть інформаційна проблематика набула якісно нових обрисів), особливий інтерес становлять дослідження нового часу, відлік якого починається з набуття державної незалежності.

Результати дослідження. Як свідчить бібліографічний аналіз, до середини 90-х років ХХ ст. правові та організаційні засади захисту персональних даних у вітчизняній науці ґрунтовно не досліджувались. З одного боку, це пояснюється концентрацією наукового потенціалу на вирішенні глобальних проблем розбудови національної правової системи. З іншого – проблематика захисту персональних даних тоді ще не мала великої соціальної актуальності: тогочасний рівень інформатизації суспільства був вельми низьким, обробка персональних даних здійснювалась переважно в механічний спосіб, а відповідні інформаційні бази були нечисленими й легко контрольованими. Відповідно, на певному історичному відтинку техніко-технологічні аспекти накопичення, обробки та передачі даних мали значно більший науковий резонанс, аніж питання їхнього правового захисту.

Із часом ситуація змінилася. Стрімкий розвиток електронних технологій і комунікацій, зростання їхніх технічних можливостей, укупі з масовим поширенням та використанням потужних обчислювальних пристроїв, «оголили» проблему захисту людини від втручання у сферу приватного життя. Стало очевидним, що існуючий рівень контролю за обробкою персональних даних не відповідає ні темпам технологічного розвитку, ні міжнародним правовим стандартам, ані нагальним потребам соціуму. Зважаючи на це, питання захисту прав громадян у зв'язку з обробкою персональних даних почали виходити на перший план.

Одним із перших до їх системного аналізу вдався В.М. Брижко, котрий, починаючи з 1997 року, виступив автором та співавтором цілої низки наукових праць із питань правового забезпечення захисту персональних даних [1; 2; 3; 4]. Об'єктом прискіпливої уваги цього дослідника стали галузеві аспекти захисту персональних даних, зокрема конституційно-правовий, міжнародно-правовий, цивільно-правовий та інші.

Узагальнюючи теоретичні напрацювання, положення міжнародного інформаційного законодавства та зарубіжний досвід, В.М. Брижко сформулював ряд концептуальних висновків, як щодо сутності захисту персональних даних, так і стосовно механізмів його забезпечення. Це, зокрема, висновки про те, що:

– будь-яка особа має природне, виключне право власності на відомості про неї (це означає, що вона може володіти, користуватися та розпоряджатися відомостями про себе, як вважає за потрібне, з урахуванням чинного законодавства та норм суспільної моралі, а також право забороняти іншим суб'єктам використовувати свої персональні дані, крім виключень, передбачених законом) [2, с. 64];

– право власності на персональні дані потребує обов'язкового юридичного закріплення та надійного захисту, однак в умовах активного розвитку процесів інформатизації такий захист немож-

ливо забезпечити лише заходами організаційного й техніко-технологічного характеру, без створення спеціального інституту права [3, с. 179–180];

– функціонування цього інституту об'єктивно може й повинно ґрунтуватись на принципах регулювання приватних майнових відносин, сам же він є складовою загальною системою захисту прав і свобод людини та громадянина [4, с. 154–156];

– недостатня ефективність механізмів захисту персональних даних таїть у собі чималі ризики для безпеки людини, суспільства, держави, відтак їх нейтралізація має бути визнана важливим напрямом державної діяльності та першочерговим завданням національної інформаційної політики [3, с. 94];

– основними пріоритетами цієї політики є такі: забезпечення нормативно-правової регламентації під час роботи з персональними даними всіх учасників процесу інформаційної взаємодії або забезпечення захисту персональних даних від несанкціонованого доступу [3, с. 187];

– правова регламентація захисту персональних даних повинна здійснюватись на основі міжнародного інформаційного законодавства шляхом прийняття спеціального закону, натомість конкретизація механізмів практичного регулювання має відбуватись у підзаконних нормативних документах [3, с. 165].

Незважаючи на те, що деякі з наведених положень характеризуються певною дискусійністю (такими, на наш погляд, є теза про цивільно-правовий характер захисту персональних даних, а також зведення пріоритетів інституціональної політики виключно до нормотворення й технічної безпеки), теоретичні погляди В.М. Брижка сформувавши плідне підґрунтя для подальших досліджень у сфері правового та організаційного забезпечення захисту персональних даних.

Ключова роль у формуванні теоретико-правових основ захисту персональних даних належить професору Р.А. Калюжному, який став не лише автором, а й науковим керівником багатьох тематичних досліджень. Під керівництвом Р.А. Калюжного написані десятки наукових праць, які охоплюють найважливіші аспекти захисту персональних даних, висвітлюють нагальні проблеми практики, пропонують ефективні шляхи їх вирішення [5; 6; 7].

Широке визнання в наукових і практичних колах отримали сформульовані ним ідеї про кодифікацію вітчизняного інформаційного законодавства, визнання захисту персональних даних складовою інформаційної безпеки, пошук балансу між правом на інформацію та правом на захист від втручання в приватне життя, удосконалення правових та інституційних механізмів захисту персональних даних, запровадження юридичної відповідальності за делікти у сфері обробки та використання персональної інформації про особу.

Внесок Р.В. Калюжного в розбудову теорії інформаційного права не вичерпується тільки літературним доробком. Під орудою цього наставника зросла ціла генерація правників, котрі продовжують вектор його наукових пошуків та успішно працюють над питаннями правового забезпечення обігу інформації. У цьому контексті варто згадати прізвища Д.О. Красікова, Н.Б. Новицької, О.О. Тихомирова та інших представників сучасної школи інформаційного права.

Осібне місце в ряду правничих досліджень із питань інформаційної безпеки та захисту персональних даних займають наукові праці І.В. Арістової [8; 9; 10]. Констатуючи широкі «прогалини» інформаційного законодавства, недосконалість механізмів реалізації конституційного права на захист персональних даних та відсутність дієвої системи контролю за його дотриманням, І.В. Арістова дійшла висновку про комплексний характер наявних проблем та необхідність їх вирішення в межах державної інформаційної політики.

Це проблематика міжгалузева й міжрегіональна, вона потребує вирішення складних організаційних і техніко-технологічних питань, значних витрат і не може бути здійснена в одну мить. Потрібне всебічне врахування соціально-економічних, правових і політичних аспектів інформатизації суспільства, активне використання організаційного, технологічного й технічного досвіду провідних країн світу. Потрібна розробка комплексу організаційно-правових заходів та проведення гнучкої політики інформаційної безпеки, заснованої на балансі публічних і приватних інтересів, оптимальному співвідношенні права людини на інформацію та права на недоторканність особистого життя.

Особливе значення такий баланс має у сфері обробки персональних даних, адже саме тут актуалізується загроза недоторканності особистого життя, обмеження права на особисту, сімейну й комерційну таємницю як під час надмірного втручання держави, так і внаслідок несанкціонованої діяльності недержавних структур [9, с. 130, 230, 396, 397].

Слушність цих висновків безперечна. Проблеми захисту персональних даних обумовлені широким колом політичних, правових, організаційних чинників. Вони проявляються в різних сферах інформаційної діяльності та нерозривно пов'язані між собою, що вимагає системного підходу до їх вирішення. Забезпечити його може тільки цілеспрямована державна політика, котра має комплексний, міжгалузевий характер, переслідує конкретні вимірні цілі, підкріплюється дієвим механізмом реалізації, реалізується на всіх рівнях публічного адміністрування та у всіх сферах інформаційної діяльності.

Розробка й втілення такої політики є першочерговим завданням держави, для якої питання захисту персональних даних – це не тільки питання додержання прав людини, а й питання національної безпеки. Важливим кроком на цьому шляху стало визначення І.В. Арістовою пріоритетів державної діяльності у сфері захисту персональних даних:

- запобігання впливу, втраті й підробці інформації;
- запобігання загрозі інформаційної небезпеки особистості, суспільства, держави;
- запобігання несанкціонованим діям щодо знищення, модифікації, перекручування, копіювання, блокування інформації;
- запобігання іншим формам незаконного втручання в інформаційні ресурси та інформаційні системи, забезпечення правового режиму існування інформації та документації як об'єктів власності;
- захист конституційних прав громадян щодо зберігання особистої таємниці й конфіденційності персональних даних [10, с. 361–362].

Окреслені пріоритети знайшли широке відображення в багатьох актах інформаційного законодавства, концепціях, планах і програмах інформаційного розвитку й таким чином лягли в основу національної інформаційної політики.

Неабиякою значущістю характеризуються й інші наукові напрацювання І.В. Арістової, велика частина яких успішно втілена в практику правового, організаційного, методичного та інформаційного забезпечення захисту персональних даних.

Всезростаюча актуалізація проблем правового та організаційного забезпечення захисту персональних даних обумовила підвищений інтерес до міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду у сфері захисту права людини на конфіденційність приватної інформації. У різні роки його вивченням займалися Ю.О. Гелич, Д.О. Красіков, О.М. Шевчук та інші вчені [11; 12; 13]. Проте водночас доводиться визнати, що переважна більшість тематичних досліджень позбавлені фундаментального характеру та охоплюють лише окремі напрямки (інститути, сфери) забезпечення безпеки персональних даних.

Чи не єдиним зразком комплексного розгляду міжнародно-правових питань захисту персональних даних є дисертація А.В. Пазюка «Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоналізованої інформації» [14]. У цій роботі на підставі аналізу міжнародного інформаційного законодавства, галузевого законодавства окремих країн та зарубіжної правозастосовної (зокрема судової) практики сформульовано широкий ряд пропозицій, покликаних забезпечити гармонійний перехід України на сучасну модель захисту конфіденційної інформації про особу.

Систематизувавши ознаки національних систем захисту персональних даних у провідних країнах світу, А.В. Пазюк виділив три світові моделі забезпечення конфіденційності персоналізованої інформації: соціальну (більшість європейських країн), ліберальну (США), змішану (Канада, Австралія). Для соціальної моделі властиве поширення правил правового захисту персоналізованих даних, а також наглядових повноважень не тільки на публічні, але й рівною мірою й на приватноправові відносини. В основу ліберальної моделі покладено принцип невтручання держави у відносини між приватними особами, що зумовлює її суто публічну спрямованість. Натомість змішана модель, хоч і спирається на засоби приватного та публічного права, однак ключову роль у забезпеченні захисту персональних даних відводить саме останнім.

На думку А.В. Пазюка (і з нею важко не погодитись), ідея про запровадження в Україні «ліберальної» або «змішаної» моделі правового захисту персональних даних позбавлена реального практичного підґрунтя. Будучи заснованими на принципах прецедентного права, обидві названі моделі характеризуються слабким рівнем правового регулювання, нормативними «прогалинами» та вузькістю регуляторного охопту, через що їх екстраполяція в національну правову систему видається неперспективною.

З огляду на це А.В. Пазюк обґрунтував необхідність взяття за зразок європейської (соціальної) моделі захисту персональних даних, пріоритетом якої є повага до прав людини, а не ринкові чинники.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговують його висновки щодо систематизації та правового закріплення загальноєвропейських принципів захисту персональних даних, імплементації ключових актів інформаційного законодавства ЄС у національне законодавство України, посилення контролю за виконанням міжнародних зобов'язань України у сфері захисту персональних даних, розширення правової бази регулювання кореспондуючих суспільних відносин, всебічне задіяння в механізмі захисту інформаційних прав громадян (у тому числі права на захист персональних даних) інституту Омбудсмена та інші.

Актуальність цих висновків підтверджується їх широким практичним втіленням, зокрема, під час ратифікації низки міжнародних конвенцій і директив, прийняття Закону України «Про захист персональних даних», створенні спеціалізованих інститутів адміністрування та контролю за додержанням законності тощо. Фактично перехід до соціально-орієнтованої моделі захисту персональних даних нині ввійшов у завершальну фазу, що, з одного боку, свідчить про правильний вектор наукового пошуку, а з іншого – дозволяє підкреслити роль міжнародно-правових досліджень у вирішенні стратегічних питань інформаційної безпеки.

У числі правничих досліджень із питань захисту персональних даних помітною новизною та глибиною проробки емпіричного матеріалу вирізняються праці А.В. Туніка [15; 16; 17]. Узагальнивши великий масив теоретичних напрацювань, позитивний зарубіжний досвід та вітчизняну практику регулювання інформаційних відносин, А.В. Тунік вибудував концептуальну модель державної політики захисту персональних даних. Ключовими елементами цієї моделі є такі: спрямованість на забезпечення міжнародних правових стандартів захисту прав людини, наявність досконалого, з точки зору юридичної техніки та практичних потреб, нормативно-правового підґрунтя, гармонійне поєднання державних і громадських механізмів контролю, цільове програмування організаційних заходів, посилення відповідальності за делікти проти безпеки персональних даних та ін.

Відмітною рисою авторського підходу А.В. Туніка стало обґрунтування двох альтернативних сценаріїв розвитку національної системи захисту прав громадян в інформаційній сфері. Перший із запропонованих сценаріїв передбачає забезпечення пріоритету права на доступ до інформації, гарантування особистої інформаційної безпеки шляхом створення мережі спеціалізованих організацій та укладення спеціальних договорів, максимальну прозорість механізмів обробки персональних даних в органах державної влади. Водночас другий сценарій характеризується такими аспектами й вимогами: збільшення технічної безпеки інформаційних систем, удосконалення відповідного програмного забезпечення, створення додаткових мереж технічного контролю, постійний моніторинг інформаційної безпеки, обмежений доступ до персональних баз даних та ін.

Котрий із запропонованих сценаріїв має більше шансів на реалізацію, покаже майбутнє. Наразі можемо констатувати відсутність між ними нездоланих протиріч, що вказує на можливість їх узгодження, комбінування та вироблення на цій основі єдиної стратегії розвитку у сфері захисту персональних даних.

З огляду на багатоаспектний характер захисту персональних даних вітчизняні дослідники не обмежуються розглядом перерахованих вище питань. Об'єктом стало наукового інтересу також слугують:

- гарантії права людини на захист від втручання в приватне життя (Ю.О. Гелич, В.С. Сивухін, В.О. Сergyin) [18; 19; 20];
- роль держави в організації захисту персональних даних (О.О. Тихомиров) [21];
- правові засади отримання конфіденційної інформації органами державної влади (І.М. Сопілко) [22];
- проблеми правового захисту інформаційних ресурсів (О.В. Олійник) [23];
- кримінально-правова охорона інформаційного аспекту приватності (О.П. Горпинюк) [24];
- правовий режим захисту персональних даних (В.Ю. Баскаков) [25];
- захист персональних даних учасників трудових відносин (А.М. Чернобай) [26]
- адміністративно-правове забезпечення захисту персональних даних (І.Р. Березовська, Г.М. Линник, О.М. Шевчук) [27; 28; 29].

У цілому огляд правових досліджень із питань захисту персональних даних справляє неоднозначне враження. З одного боку, ці питання слугують предметом активної наукової розробки. Їм приділяється увага багатьох вчених, щодо них точиться жвава полеміка, на їх вирішення спрямовані зусилля провідних закладів освіти та науково-дослідних установ. З іншого – чимало важливих аспектів захисту персональних даних лишаються без належної уваги. Це й питання про галузеву належність

кореспондуючих юридичних норм, і питання захисту персональних даних окремих категорій осіб (неповнолітніх, державних службовців, співробітників правоохоронних органів тощо), і питання обробки персональних даних в окремих галузях та сферах (правоохоронній, освітній, комунікаційній), і проблематика формування та реалізації відповідного напрямку державної політики, і багато інших.

Упровадження результатів наукових досліджень у нормотворчу й правозастосовну практику відбувається повільно. Більшість конструктивних пропозицій, внесених сучасними правниками, втілюються в життя з великою затримкою. Деякі вже багато років не можуть знайти практичного втілення.

І справа тут зовсім не в низькій якості наукового «продукту». Навпаки, як засвідчив проведений аналіз, досягнення вітчизняної науки є вагомими, обґрунтованими та актуальними. Відповідні наукові розробки провадяться з урахуванням провідних зарубіжних досліджень та світових тенденцій забезпечення безпеки персональних даних. Наочне свідчення їхньої наукової новизни та практичної значущості – значна кількість цитувань у роботах іноземних вчених.

Вважаємо, що витоки наявних проблем слід шукати у великому розриві між наукою та практикою. Наразі ні держава, ні громадські інституції не мають дієвих механізмів моніторингу, планування, організації та впровадження наукових досліджень із питань захисту персональних даних. Це спричиняє не тільки необхідність, а й відсутність зацікавленості в інноваційному розвитку на перспективу. Через відсутність зворотного зв'язку потужний науковий потенціал працює «вхолосту», а генеровані ним ідеї перебувають без запиту. Водночас уповноважені суб'єкти публічної адміністрації змушені діяти навмання. Не маючи ґрунтовної наукової підтримки, вони припускаються серйозних помилок, ціна яких буває дуже високою.

Наочним прикладом стало створення наприкінці 2010 року центрального органу виконавчої влади, покликаною забезпечувати реалізацію державної політики у сфері захисту персональних даних – Державної служби України з питань захисту персональних даних (ДСУПЗПД). Фактично цей крок був зроблений усупереч висновкам провідних вітчизняних вчених, котрі наполягали на необхідності мінімізації державного втручання у сферу захисту персональних даних, створенні незалежної від держави системи адміністрування, чіткому дотриманні відповідних рекомендацій ЄС. Зрештою він вкрай негативно позначився на євроінтеграційних перспективах країни, що зумовило подальшу передачу повноважень ДСУПЗПД Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини. Як наслідок, станом на початок 2014 року ДСУПЗПД перетворилась на структуру із законодавчо неврегульованим колом завдань, функцій, прав і обов'язків. Проте службу не було ліквідовано, а на утримання її апарату та персоналу продовжують витрачатися чималі бюджетні кошти.

Висновок. У цілому ситуація змушує констатувати широкий комплекс проблем, пов'язаних із безсистемністю наукових досліджень, відсутністю механізмів впровадження наукових здобутків у практику, слабкою підтримкою науково-правового забезпечення захисту персональних даних із боку держави. Першочерговими кроками на шляху до їх подолання повинні стати такі:

- посилення ролі провідних наукових організацій, задіяних у комплексному вирішенні проблем інформаційної безпеки та захисту персональних даних;
- включення питань наукового забезпечення захисту персональних даних до змісту державних цільових програм і планів інформаційного розвитку;
- активізація діяльності Координаційного бюро з інформаційного права та інформаційної безпеки НДІ інформатики й права в частині моніторингу наукових (у тому числі науково-правових) досліджень із питань захисту персональних даних;
- визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у сфері захисту персональних даних, розвиток системи їх цільового фінансування, всебічна розробка охопленої ними тематики;
- забезпечення постійного інформування суб'єктів державної політики у сфері захисту персональних даних про існуючі наукові дослідження та перспективи їх практичної реалізації;
- стимулювання дослідницької активності у сфері захисту персональних даних шляхом надання персональних і колективних грантів, проведення конкурсів, організації науково-практичних стажувань;
- підтримка відповідних наукових шкіл, молодих учених (визначення рівня бюджетних видатків на наукові школи в законі про державний бюджет);
- розробка та втілення комплексу заходів, спрямованих на комерціалізацію наукових досліджень з питань захисту персональних даних.

Вважаємо, запропоновані кроки сприятимуть зближенню науки та практики, раціональному використанню наукового потенціалу, підвищенню якості науково-дослідних робіт та загальному розвитку правового, організаційного й технічного забезпечення захисту персональних даних.

Список використаних джерел:

1. Брижко В. М. Національне агентство з питань інформатизації при Президенті України і проблеми захисту персональних даних в автоматизованих системах / В. М. Брижко, О. А. Баранов // Людина і духовність : збірник наукових праць. – К.: НДІ «Проблеми людини» і Інститут філософії НАН України, 1997. – С. 28–31.
2. Брыжко В. М. Защита персональных данных / А. А. Баранов, В. М. Брыжко, Ю. К. Базанов. – К.: Национальное агентство по вопросам информатизации при Президенте Украины, 1998. – 128 с.
3. Брыжко В. М. Права человека и защита персональных данных / А. А. Баранов, В. М. Брыжко, Ю. К. Базанов. – К.: Национальное агентство з питань інформатизації при Президенті України, 2000. – 128 с.
4. Брижко В. М. Персональні дані та право власності / В. М. Брижко // Українське право. – 2002. – № 1. – С. 152–157.
5. Гавловський В. Д. Інформатизація, право, управління: (організаційно-правові питання) / Р. А. Калюжний, О. Д. Крупчан та ін. – К.: Вид-во «Ін-Юре», 2002. – 191 с.
6. Інформаційне суспільство / [В. М. Брижко, О. М. Гальченко, В. С. Цимбалюк та ін.] ; за ред. Р. А. Калюжного та М. Я. Швеця. – К.: Інтеграл, 2002. – 220 с.
7. Інформаційна безпека України / [Л. С. Харченко, В. А. Ліпкан, О. В. Логінов та ін.] ; за ред. Р. А. Калюжного. – К.: Текст, 2004. – 136 с.
8. Арістова І. В. Реалізація державної інформаційної політики: інформаційне середовище управління в органах внутрішніх справ України / І. В. Арістова // Вісник Університету внутрішніх справ України. – 1999. – Вип. 9. – С. 405–410.
9. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: [монографія] / І. В. Арістова ; за ред. О. М. Бандурки. – Х.: Вид-во Ун-ту внутрішніх справ, 2000. – 368 с.
10. Арістова І. В. Органи державного управління інформаційною сферою: концепція розвитку / І. В. Арістова // Вісник національного університету внутрішніх справ. – 2004. – № 25. – С. 287–292.
11. Гелич Ю. О. Інформаційно-правова сутність таємниці особистого життя людини / Ю. О. Гелич // Актуальні питання кодифікації законодавства України: Збірник наукових праць ; за заг. ред. В. О. Зайчука. – К.: Ін-тут законодавства Верховної Ради України, 2009. – Вип. 1. – С. 153–156.
12. Красіков Д. О. Особливості інформаційних правовідносин при побудові інформаційного суспільства / Д. О. Красіков // Право і суспільство. – 2010. – № 6. – С. 142–149.
13. Шевчук О. М. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / П. М. Шевчук. – Запоріжжя, 2011. – 210 с.
14. Пазюк А. В. Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоніфікованої інформації: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 / А. В. Пазюк. – К., 2004. – 207 с.
15. Тунік А. В. Захист персональних даних: аналіз вітчизняного законодавства / А. В. Тунік // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 8. – С. 97–100.
16. Тунік А. В. Міжнародно-правові стандарти захисту інформації про особу: стан та перспективи / А. В. Тунік // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 1. – С. 131–134.
17. Тунік А. В. Правові основи захисту персональних даних: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / А. В. Тунік. – К., 2012. – 229 с.
18. Гелич Ю. О. Таємниця особистого життя людини як інститут інформаційного права України / Ю. О. Гелич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 11(97). – С. 91–98.
19. Сивухін В. С. Державний реєстр і недоторканність особистого життя платників податків / В. С. Сивухін // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. [2003. № 4(2)]. – С. 211–216.
20. Серьогін В. О. Право на недоторканність приватного життя (прайвесі) у конституційно-правовій теорії та практиці: [монографія] / В. О. Серьогін. – Х.: ФІНН. – 608 с.
21. Тихомиров О. О. Забезпечення інформаційної безпеки як функція держави: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / О. О. Тихомиров. – К., 2011. – 234 с.
22. Сопілко І. М. Правові підстави для отримання органами державної влади України інформації / І. М. Сопілко // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 1. – С. 135–142.
23. Олійник О. В. Захист інформації в умовах інформаційного суспільства / О. В. Олійник // Право України. – 2005. – № 10. – С. 100–103.
24. Горпинюк О. П. Кримінально-правова охорона приватності в іноземних державах / О. П. Горпинюк // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 4(5). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2009-4/09goppid.pdf>.

25. Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В. Ю. Баскаков. – К., 2012. – 194 с.
26. Чернобай А. М. Правові засоби захисту персональних даних працівника : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / А. М. Чернобай. – О., 2006. – 200 с.
27. Березовська І. Р. Адміністративно-правова відповідальність у сфері забезпечення інформаційної безпеки: постановка проблеми / І. Р. Березовська, М. Г. Микитюк // Наукові записки ЛУБП. – 2011. – Вип. 6. – С. 146–150.
28. Линник Г. М. Принципи адміністративно-правового регулювання інформаційної безпеки України / Г. М. Линник // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 5. – С. 93–97.
29. Шевчук Ю. М. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення інформаційної безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Ю. М. Шевчук. – Запоріжжя, 2011. – 210 с.

ПИРОЖКОВА Ю. В.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного та господарського
права, заступник декана з навчальної
роботи юридичного факультету
(Запорізький національний університет)

УДК 342.9:1

ФУНКЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Стаття присвячена питанню вдосконалення методологічного інструментарія науки адміністративного права, а саме на підставі узагальнення термінологічного ряду – філософського тлумачення категорії «функція» та дослідження підходів щодо поняття «функція права» в юридичній науці – сформоване авторське визначення терміну «функція адміністративного права».

Ключові слова: функція, функція права, ознаки функції права, функціонування права, функція адміністративного права, соціальне призначення адміністративного права.

Статья посвящена вопросу усовершенствования методологического инструментария науки административного права, а именно на основании обобщения терминологического ряда – философского толкования категории «функция» и исследования подходов относительно понятия «функция права» в юридической науке – сформировано авторское определение термина «функция административного права».

Ключевые слова: функция, функция права, признаки функции права, функционирования права, функция административного права, социальное назначение административного права.

This paper attempts to improve the methodological tools of science of administrative law, namely, on the basis of a summary of a number of terminology – a philosophical interpretation of the category of «function», a study of approaches to the concept of «function of law» in jurisprudence formed the author's definition of «function of administrative law».

Key words: function, function of law, rights of the signs of the function, operation of law, function of administrative law, the social purpose of administrative law.

Вступ. Сучасний розвиток юридичної науки характеризується посиленою увагою науковців до трансформації правової форми організації суспільних відносин та актуалізує питання з'ясування функціонального призначення права в цьому процесі. Дослідження різноманітних функцій адміні-

